

๖. เวทคุปปัญหา ๓๐

พระราชชาติถามว่า "เจตภูต (เวทคุ) มีอยู่หรือพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ?"

พระเถระเจ้าทูลตอบว่า "มหาราช อะไรชื่อว่า เจตภูต (เวทคุ)."

ร. "สภาวะที่เป็นอยู่ในภายใน ย่อมเห็นรูปได้ด้วยนัยน์ตา, ฟังเสียงได้ด้วยหู, สูดดมกลิ่นได้ด้วยจมูก, ลิ้มรสได้ด้วยลิ้น, ถูกต้องอารมณ์ที่จะพึงถูกต้องได้ด้วยกาย, รู้ธรรมที่ควรรู้ได้ด้วยใจ, เหมือนกะเราทั้งหลายนั่งอยู่ที่ปราสาทนี้แล้ว ปราภณาคะดูโดยหน้าต่างใด ๆ จะพึงเห็นได้โดยหน้าต่างนั้น ๆ, ปราภณาคะดูโดยหน้าต่างข้างทิศบูรพาก็จะเห็นได้โดยหน้าต่างข้างทิศบูรพา, ปราภณาคะดูโดยหน้าต่างข้างทิศปัจจิม ก็จะได้แลเห็นได้โดยหน้าต่างข้างทิศปัจจิม, ปราภณาคะดูโดยหน้าต่างข้างทิศอุดร ก็จะได้แลเห็นได้โดยหน้าต่างข้างทิศอุดร, ปราภณาคะดูโดยหน้าต่างข้างทิศทักษิณ ก็จะได้แลเห็นได้โดยหน้าต่างข้างทิศทักษิณ, ข้อนี้ฉันใด; สภาวะที่เป็นอยู่ในภายในนั้น ปราภณาคะเห็นโดยทวารใด ๆ ย่อมเห็นได้โดยทวารนั้น ๆ."

ถ. "ขอถวายพระพร อาตมภาพจะกล่าวถึงทวารห้า, ขอพระองค์ทรงสดับ ทำในพระทัยให้ชอบเถิด. ถ้าสภาวะที่เป็นอยู่ในภายในนั้นจะเห็นรูปได้ด้วยนัยน์ตา, เหมือนอย่างว่า เราทั้งหลายนั่งอยู่ที่ปราสาทนี้ปราภณาคะดูโดยพระแกลใด ๆ ก็ย่อมจะเห็นรูปได้โดยพระแกลนั้น ๆ, ปราภณาคะดูโดยพระแกลข้างทิศบูรพา หรือทิศปัจจิม ทิศอุดร ทิศทักษิณ ก็จะได้แลเห็นรูปได้โดยพระแกลข้างทิศบูรพา ทิศปัจจิม ทิศอุดร ทิศทักษิณ, เมื่อเป็นเช่นนี้; สภาวะที่เป็นอยู่ในภายในนั้นจะเห็นรูป ฟังเสียง สูดดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องโณภูตัพพะ รู้ธรรมารมณ์ ด้วยตา, หู, จมูก, ลิ้น, กาย, ใจ, (ที่มีไชวีสัยอีกห้าทวารนั้น) ก็ได้ทั้งนั้นหรือมหาราช ?"

ร. "ไม่ได้หมดทั้งนั้นซี."

ถ. "คำที่พระองค์ตรัสนั้น ข้างต้นกับข้างปลายมิได้สมกัน อีกอย่างหนึ่งเหมือนอย่างว่า เราทั้งหลายนั่งอยู่บนปราสาทนี้แล้ว, เมื่อพระบัญญัติทั้งหลายเหล่านี้เปิดแล้ว หันหน้าไปข้างนอก ย่อมเห็นรูปได้ดีกว่าทางอากาศอันใหญ่ ข้อนี้ฉันใด, สภาวะที่เป็นอยู่ในภายในนั้น, ครั้นเมื่อทวาร คือ ดวงตาเปิดแล้ว จะพึงเห็นรูปได้ดีกว่าทางอากาศอันใหญ่ ฉันนั้น, ครั้นเมื่อเปิดแล้ว จมูกเปิด

แล้ว ลืมเปิดแล้ว กายเปิดแล้ว จะฟังฟังเสียงได้ จะฟังดมกลิ่นได้ จะฟังลิ้มรส
ได้ จะฟังถูกต้องโณภูริฐัพพะได้ ดีกว่าทางอากาศอันใหญ่หรือไม่ ?"

ร. "ไม่ได้ซี พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า."

ถ. "ขอถวายพระพร คำที่พระองค์ตรัสนั้น ข้างต้นกับข้างปลายมิได้สม
กัน. อีกอย่างหนึ่ง เหมือนอย่างว่า ทินนอมตยนี้ ออกไปยืนอยู่ที่ภายนอกขุม
พระทวารแล้ว, พระองค์จะทรงทราบหรือไม่ ?"

ร. "ทราบซี พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า."

ถ. "ขอถวายพระพร เหมือนอย่างว่า ทินนอมตยนี้เข้าไป ณ ภายใน
แล้ว ยืนอยู่เฉพาะพระพักตร์ของพระองค์ ๆ จะทรงทราบหรือไม่ ?"

ร. "ทราบซี พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า."

ถ. ข้อนั้นฉันใด, สภาวะที่เป็นอยู่ในภายในนั้น จะพึงรู้รสที่วางไว้บน
ลิ้นว่า 'เป็นรสเปรี้ยว, รสเค็ม, รสขม, รสเผ็ด, รสฝาด, รสหวาน' หรือไม่ ?"

ร. "รู้ซี พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า."

ถ. "สภาวะที่เป็นอยู่ในภายในนั้น จะพึงรู้รสทั้งหลายที่เข้าไปในภายใน
แล้วว่า 'เป็นรสเปรี้ยว, หรือรสเค็ม, รสขม, รสเผ็ด, รสฝาด, รสหวาน' หรือไม่
?"

ร. "รู้ไม่ได้ซี พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า."

ถ. "คำที่พระองค์ตรัสนั้น ข้างต้นกับข้างปลายมิได้สมกัน. อีกอย่าง
หนึ่ง เหมือนอย่างว่า บุรุษคนหนึ่ง นำน้ำผึ้งมาสกัดร้อยหม้อแล้วเทลงในรางให้
เต็มแล้ว ปิดปากของบุรุษแล้ว จะจับลงวางไว้ในรางน้ำผึ้งนั้น, บุรุษนั้นจะรู้ได้
ไหมว่า 'น้ำผึ้งนั้นอร่อยหรือไม่อร่อย ?"

ร. "รู้ไม่ได้ซี พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า."

ถ. "เพราะเหตุไร จึงรู้ไม่ได้ ?"

ร. "เพราะน้ำผึ้งไม่ได้เข้าไปในปากของบุรุษนั้น"

ถ. "คำที่พระองค์ตรัสนั้น ข้างต้นกับข้างปลายมิได้สมกัน."

ร. "ข้าพเจ้าสามารถจะเจรจากับพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ผู้ช่างพูดได้; ขอพระผู้
เป็นเจ้าของเจ้าขยายความเถิด."

พระเถระเจ้าได้ถวายวิสัยนาให้พระเจ้ามิลินท์ทรงเข้าพระราชนิเทศ
ด้วยพระอภิธรรมกถาว่า "ขอถวายพระพร อาศัยตากับรูป เกิดจักขุวิญญาณ

ขึ้น, อาศัยหูกับเสียง เกิดโสตวิญญาณขึ้น, อาศัยจมูกกับกลิ่น เกิดฆาน
วิญญาณขึ้น, อาศัยลิ้นกับรส เกิดชีวหาวิญญาณขึ้น, อาศัยกายกับโผฏฐัพพะ
เกิดกายวิญญาณขึ้น, อาศัยใจกับธรรม เกิดมโนวิญญาณขึ้น, ผัสสะ เวทนา
สัญญา เจตนา เอกัคคตา ซีวิตินทรีย์ และมนสิการ เกิดพร้อมกับวิญญาณทั้ง
หกนั้น, ธรรมทั้งหลายย่อมเกิดขึ้น เพราะปัจจัยอย่างนี้, แต่เจตมุต (เวทคุ) ไม่
มีอยู่ในนั้น."

ร. "พระผู้เป็นเจ้าของธาตุจริง ๆ."